

De Steenkapper

Familiekrant 75

j.wijdemans@hetnet.nl

januari 2019

Jos Wijdemans deel 2.

Mijn beroepsperiode en wat eraan vooraf ging:

Plusminus 3 maanden voor mijn dienstplicht ten einde kwam had ik een request ingediend om als beroepsmilitair bij de Koninklijke Luchtmacht (KLU) te mogen dienen.

De slogan: “Kies voor een snelle carrière, kom bij de luchtmacht” sprak mij wel aan, want ik had al gemerkt dat bij de landmacht de bevorderingen op een laag pitje stonden. Kijk maar naar mijn vader Frans, die had er 10 jaar over gedaan om sergeant te worden en nog eens 5 jaar om sergeant 1 te worden. Er was toen al een gezegde: “de ene zijn dood is de ander zijn brood”.

In april 1957 zat mijn dienstplicht erop, maar ik had nog geen antwoord op mijn request gekregen. Dus tekende ik nog een contract als vrijwilliger voor max. 3 maanden. Zolang heeft het gelukkig niet geduurd, ik kreeg toestemming om over te gaan naar de KLU in juni 1957. Maar eerst moest ik naar Deelen voor een test in bekwaamheid. Ik kon niets vertellen over vliegtuigwapens maar wel over mijn opleiding in Utrecht waar ik gecertificeerd was als wapenhersteller 3^e echelon.

Op mijn laatste dag in Ede/Wageningen was ik op mijn brits blij [Trek de aandacht van uw lezer met een veelzeggend citaat uit het document of gebruik deze ruimte om een belangrijk punt te benadrukken. Sleep dit tekstvak als u het ergens anders op de pagina wilt plaatsen.] ven liggen. Prompt kwam wachtmeester van Weel op de kamer en smeerde mij een rapport aan. Dezelfde morgen had ik 10 dagen licht arrest opgelegd gekregen.

Mijn verdere militaire loopbaan:

Ik moest mij melden in de Krayenhoffkazerne in Nijmegen bij kapitein Malinckrot. Deze bestudeerde mijn papieren en vroeg hoe ik aan 10 dagen licht arrest kwam. Ik vertelde hem dat ik op mijn brits lag te wachten om naar Nijmegen te gaan. De wachtmeester van de week rapporteerde dat en ik kreeg 10 dagen licht daarvoor. Kapitein Malinckrot zei: “Daar doe ik niet aan mee”, en verscheurde het vonnis. Ik ging naar mijn kamer om mijn nieuwe spullen in een kast te leggen. Plots hoorde ik zeggen: “Wordt er geen stilte geroepen?” (Uiting van respect voor onderofficieren). Toen ik omkeek stond daar een sergeant. Ik zei: “Er is toch niemand”. “Voor dit antwoord zeg ik je een rapport aan” zei de sergeant. Hij ging weg en binnen een paar minuten was hij terug en nam mij mee naar de commandant. De sergeant zei zijn zegje. Malinckrot keek mij aan en stuurde mij naar buiten. Toen hoorde ik Malinckrot brullen: “Die vent heeft er meer jaren op zitten dan jij maanden, donder toch op en roep die vent binnen”. Hij zei: “Ik heb in mijn hele carrière nog nooit meegemaakt dat iemand binnen tien minuten voor mij staat wegens een licht vergrijp. Wees gewaarschuwd en ga naar het kledingmagazijn en haal daar je korporaaltrepen op”. Drie maanden later was ik een geoefende luchtmachter en moest ik mij in Deelen melden voor de opleiding bewapeningsmonteur. Maanden regen aaneen van opleiding naar opleiding: Engels systeem,

Amerikaans systeem en tussendoor naar verschillende bases om praktijk op te doen. Uiteindelijk werd ik geplaatst in Woensdrecht bij het 326^e squadron (sqn). Daar vloog toen de Gloster Meteor, een tweemotorig toestel, deze werd al binnen een jaar vervangen door de Hawker Hunter, een eenmotorig vliegtuig.

Gloster Meteor

Tijdens mijn opleiding en refreshment cursussen heb ik de Martin Bakerschietstoel <Mk III leren in- en uitbouwen, controles uitgeoefend, cartridges verwisseld, kortom ik beheerste het hele hebben en houden als een van de weinigen toen. Ik bouwde samen met Klomp, een dienstplichtige monteur, een bok (een soort plateau) om erop te kunnen werken. Ik heb het idee in de ideeënbus gedaan maar er nooit meer iets van gehoord. Later bleek dat mijn latere chef er het een en ander aan veranderd had en toen als zijn idee had ingediend. Maar goed!

Er kwam een klas binnen –onderofficieren in opleiding- om uitleg te krijgen. De schietstoel stond als gevaarlijk bekend. Er waren in Leeuwarden al twee monteurs mee verongelukt,

Hawker Hunter

daarbij moet ik wel vermelden dat die monteurs de veiligheidshandeling niet goed hadden uitgevoerd. Er zit n.l. een stalen pen door het afvuurmechanisme voor als je de veer opspant met een sleutel niet in werking wordt gesteld. Als de sleutel uit je hand schiet gaat de stoel 40 mtr. de lucht in. Dus tijdens de demo stond ik, als gebruikelijk, in de stoel. De mannekes op een verhoogd platform ernaast. Ik vertelde aan hen

hoe te handelen en zeker de veiligheidspen erin! “Ja, dat hadden ze allemaal begrepen”. Ze kwamen dichterbij om mij de handeling te zien

verrichten. Toen liet ik de sleutel uit mijn handen schieten: rrrrrrr het mechanisme ging af. Al de onder officiertjes in spe sprongen of vielen in paniek van het plateau en ik stond met een brede grijns te kijken want de pen zat nog in het afvuurmechanisme. Leuk toch als anekdote? Mijn chefs waren niet zo blij en mijn bevordering ging pas een half jaar later in.

Maar eind 1960 werd ik toch bevorderd, maar ook overgeplaatst naar Den Haag, afdeling begroting bewapening. En wie zou mijn baas worden: Sjefke. Sjef van Berkel, achterneef aan oma's kant was hoofd begroting afd. bewapening KLU. Ik zou na een paar jaar hem moeten vervangen. Dat zag ik echt niet zitten, ik wilde daar weg. Met behulp van Sjefke is me dat gelukt. Ik werd overgeplaatst naar vliegbasis Ypenburg naar de draagbare wapens, dus waar ik voor geleerd had. Maar ik was toch ook voor de binnenkomende en uitgaande bewapende vliegtuigen. Ik moest dan de schietstoelen, bommen en raketten veiligstellen. Op een dag kwam er een kist (jargon voor vliegtuig) binnen en de piloot moest eruit geholpen worden. Toen hij losgemaakt was en zijn helm aan mij gaf zag ik dat het Prins Bernhard was. Dan sta je toch even raar te kijken. Lange tijd om daarover te tobben hoefde ik niet want de kist moest weer vliegklaar gemaakt worden.

Ik was ondertussen twee keer getrouwd. Echt waar. En met dezelfde vrouw: Toos ter Linden. De eerste keer voor de wet op 29 februari 1960 en voor de tweede keer voor de kerk op 5 juni 1961. Rinus van Esch was toen getuige. Ik had een huis in Chaam gekregen en daar werden

Iris en Ron geboren. Ik wilde dichterbij huis werken, dus maar weer een request geschreven. Het werd toegestaan en vliegbasis Gilze-Rijen werd mijn nieuwe standplaats.

Kort na de geboorte van Ron kreeg ik een telefoontje waarin ik werd verzocht om naar Den Haag te komen. Daar werd verteld dat ik in West Duitsland een nieuw rayon moest opstarten om de wapens van de daar gelegerde squadrons te repareren en te controleren. Meteen daarna een huis gezocht want ik had geen zin om weer een weekendhuwelijk te hebben. Met behulp van daar wonende collega's had ik daar een bovenwoning gevonden. Eind 1963 zijn we daarin getrokken. Mijn collega Chris en soldaat Hein zochten de reeds bekende sites op en we deden ons werk. Steeds meer sites kwamen erbij en we kregen versterking: korporaal I Willem Jezeer. Tussendoor moest ik naar de Hembrug in Zaandam en kreeg daar een refreshment van de M55 affuit oftewel vierling genoemd. Dat geschut had ik al inmiddels jaren geleden in Utrecht bestudeerd. Deze affuiten werden ook op de sites geplaatst voor zelfverdediging, dus meer werk. En nieuwe collega's die ook bij de Hembrug geïnstrueerd waren kwamen ons team versterken. Onze ploeg was intussen zo groot dat er een baas moest komen. Dat werd Toon, mijn oudste baas uit Gilze-Rijen. Ik heb ook meerdere malen het wapen van Ton Wijdemans gecontroleerd. Ik hoorde dat hij het niet naar zijn zin had in Duitsland. Ook andere neven van moeders kant zag ik regelmatig tijdens de inspecties.

Na 8 jaar met plezier te hebben gewerkt werd ik overgeplaatst naar Gilze-Rijen. Een van de redenen was dat er geen aangepaste school voor Ron was. Door ruiling kwam er een huis vrij in Tilburg Noord, het was geen fijne buurt en ± na één jaar konden wij een drive-inwoning betrekken. Ikzelf werd op het DVM geplaatst en al gauw kreeg ik de opdracht om hetzelfde te doen als in Duitsland, n.l. een inspectie- en reparatieteam samenstellen om de bases in Nederland en buitenland te bezoeken en eventueel herstellingen te doen.

Tussendoor moest ik vierlingen renoveren met een aantal dienstplichtigen die een goede technische opleiding hadden genoten. Toen ik met een heftruckchauffeur een affuit ging ophalen, schoof de affuit van de truck af richting een nieuwe F16. Ik probeerde uit alle macht het schuiven tegen te houden. Het lukte nauwelijks maar ik heb er wel een hernia aan overgehouden die nooit echt genezen is. Ik werd daarom omgeschoold tot opzichter (manager) logistiek. Dat heb ik tot mijn pensioen in 1990 gedaan.

In 1984 moest ik een onderzoek doen over mijn eigen vak, een horizontale en een verticale, d.w.z. een in ik-vorm en een in de derde persoon. Mijn eindconclusie was: Ik had meer verantwoordelijkheid dan mijn depot-commandant. Dit viel niet in goede aarde en ik moest bij een speciale commissie komen. Eind resultaat: ik werd met terugwerkende kracht van 3 jaar bevorderd tot adjudant-onderofficier. Toch een snelle carrière, niet dan!

JosFrzn.

(Foto's Wikipedia. JosephAntzn.)

De Steenkapper

Familiekrant 76

j.wijdemans@hetnet.nl

februari 2019

Kwezels

Niemand van onze generatie weet nog wat een kwezel is. Het waren vrome dames die o.a. in Tilburg in het verleden een belangrijke rol hebben gespeeld. De laatste Tilburgse kwezel is op 84-jarige leeftijd eind 1938 overleden. Dat was Maria Elisabeth Smarius. Ze waren allemaal lid van de 3^e orde van St. Norbertus en werden daarom Norbetuskwezels genoemd. De oprichter daarvan was Petrus van Emmerik, een Norbertijn, die pastoor was in Tilburg van 1616 tot 1625. In noord Nederland ontstonden ze al na 1581 en werden daar Klopjes genoemd. Waarschijnlijk zijn ze ontstaan omdat in de gereformeerde Nederlanden er een algemeen verbod op kloosterorden werd ingevoerd. Dit verbod betekende voor katholieke vrouwen dat het niet meer mogelijk was om een religieus (klooster) leven te leiden. Dit speelde hier in de zuidelijke Nederlanden pas echt na 1635 bij de val van 's-Hertogenbosch. Doch pastoor van Emmerik heeft dit al aanvoelen komen. Adriaenken Marcelisse was een Tilburgse kwezel, zij leefden van 1627 tot 1666. Zij overleed te Dessel en is begraven in de abdij van Tongerlo.

(Zie de afbeelding)

Johanna Manni

Waarom dit verhaal over Kwezels of ook wel Devota's genoemd? Wel we hadden er een in de familie nl. Johanna Manni. Zij is de zus van Franciscus Manni, die abt is geweest bij de Norbertijnen. (Zie de allereerste familiekrant nr.7) Johanna Manni is geboren op 10 februari 1806 en is op 69 jarige leeftijd overleden op 21 januari 1876. Haar ouders waren Adriaan Manni en Johanna Catharina den Ouden. Haar vader was winkelier in de wijk Oerle aan het begin van de Nieuwe Goirleseweg, ten zuiden van die straat. Peerke Donders spreekt in een van zijn brieven over kwezel Manni.

Hun werkzaamheden

Wat deden deze kwezels? Deze vrouwen stonden midden in de maatschappij. Soms woonden in groepjes bij elkaar en anderen zelfstandig of thuis bij hun familie. Veel kwezels, ook wel devota's genoemd, werkten in het onderwijs, of voor de kerk, in de ziekenzorg of gewoon als huishoudster.

Hier in het zuiden daarentegen waren ze meer met de kerk verbonden en vulden de tekorten in de geloofsgemeenschap op die waren ontstaan door de Reformatie. Veel priesters schakelden de hulp van kwezels in bij het godsdienstonderwijs. Soms brachten ze daarnaast geld in voor de kerk. Zij schonken soms kostbare voorwerpen of maakten kerkelijke gewaden voor de parochie. Zo heeft bijvoorbeeld de kwezel Elisabeth Smits in Goirle de levensgrote beelden van Petrus en Paulus geschonken voor de schuurkerk in het dorp (de kerk was in handen van de protestanten). Overigens beschikten de meeste kwezels niet over eigen inkomsten en moesten dus werkzaamheden verrichten om aan geld te komen.

Later na de Reformatie hadden de kwezens bijna geen functie meer in de parochie of wijk. Soms waren ze kosteres of b.v. voorbidster in de Hasseltsekapel. Maar zolang er nog geen katholieke scholen waren voor meisjes en jongens gaven ze godsdienstles aan de jeugd in de zgn. zondagsschool.

Zuster Veronica Bax.

Zuster Veronica was een nicht van Alphonsus Bax, de vader van oom Antoine. Ze werd geboren als Petronella Catharina Bax te Tilburg op 12 oktober 1876, dochter van Johannes Franciscus Bax en Goverdina Leijten.

Zij trad in bij de Congregatie van de Zusters van Liefde van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid aan de Oude Dijk in Tilburg op 6 oktober 1895. Ze deed haar tijdelijke Professie op 15 oktober 1896 en haar eeuwige Professie op 12 oktober 1899. Haar eeuwige professie heeft zij waarschijnlijk in Deventer gedaan, want op die datum was zij in Deventer. Het klooster in Deventer stond en staat nog steeds aan de Van Vredenstraat. Tegenwoordig is het een hotel.

Dat klooster is in augustus 1857 in gebruik genomen en richtte er een Bewaar- en Naaischool op. Later is er ook een LO en een ULO-school opgericht. De zusters namen vanaf de start de verpleging van zieken en bejaarden op zich in het St. Josephgesticht, daar is later het St. Josephziekenhuis uit ontstaan. Waarschijnlijk heeft zuster Veronica in de Bewaar-en Naaischool gewerkt omdat zij later haar akte Nuttige handwerken K. behaalde.

Zuster Veronica verbleef in Deventer tot 1905, toen werd zij overgeplaatst naar Zutphen. Dat klooster stond sinds 1897 aan de Geweldigerehoek onder de naam Huize H. Elisabeth. Ze zusters hielden zich voornamelijk bezig met onderwijs voor weesmeisjes. Onder dit onderwijs vielen kleuterscholen, Naaischool en Breischool. Zuster Veronica is daar maar één jaar geweest, want in 1906 woont zij in het klooster in Deest aan de Grote straat.

Ook daar hielden de zuster zich bezig met verzorging van hulpbehoevenden en bejaarden. En daarnaast met onderwijs aan Kleuterschool, Naaischool, Lager onderwijs en Godsdienstles.

In dat klooster heeft zuster Veronica tien jaar gewoond en werd toen overgeplaatst naar Udenhout.

In Udenhout woonde ze in het St. Felixgesticht

aan de Kreitemolenstraat. (Zie afbeelding). Dit huis werd in 1862 gesticht voor onderwijs, zieken en bejaarden en verzorging aan hulpbehoevenden. Hier heeft zuster Veronica gewoond tot juli 1945, toen werd ze overgeplaatst naar Tilburg naar het klooster aan het Korvelplein.

Een gedeelte van dit verhaal heb ik ontvangen van het moederklooster aan de Oude Dijk. Mevrouw Hecker van het Generaal Archief stuurde mij ook een scan uit het Memoriam "Oms Congregatieklokje" van mei 1958. Dat volgt hier onder:

mogen genieten in het rusthuis van Diessen.

Zr.M.Veronica Bax overleed in Korvel op 2 maart in de leeftijd van 81 jaar. Voor haar rusttijd in Korvel, waar zij ruim 10 jaar doorbracht, was Zr.Veronica werkzaam in Udenhout op de naaischool. Zij kon buitengewoon met die meisjes omgaan en leerde hen keurig naaien. Zij was ook een goede religieuze, altijd zeer stipt in het onderhouden van de gebruiken. Werd er gebeld, dan hield ze onmiddellijk op. Ook de regel van het stilzwijgen was haar dierbaar. De eerste jaren in Korvel hielp ze nog op de naaikamer, later ging dat niet meer. Langzaam ging ze achteruit. De dokter raadde aan haar tijdig te laten bedienen. In volle overgave ontving ze de laatste H.H.Sacramenten. Daarna verergerde haar toestand en enige weken later mocht ook zij opgaan in de eenheid met haar Bruidegom.

Zuster Veronica Bax is op 2 maart 1958 gestorven in het klooster aan het Korvelplein.

Zusterklooster op het Korvelplein. Gebouwd in 1895 naar een ontwerp van architect Leonardus Goyaerts en gesloopt in begin 70er jaren. Daarvoor in de plaats is een bejaarden appartement gebouwd in 1975.

Foto's Regionaalarchief Tilburg
Foto van Berkel
Archief zuster van Liefde Tilburg.

JosephAntzn.

De Steenkapper

Familiekrant 77

j.wijdemans@hetnet.nl

maart 2019

Pas geleden was ik op zoek naar de ouders van Ardina van Schijndel, de echtgenote van Josephus Wijdemans, de opa van onze overgrootvader Jacobus Wijdemans.

Tot mijn verrassing vond ik behalve de ouders van Ardina ook nog een zevental notariële acten. De ouders van Ardina zijn Dirk van Schijndel en Maria Dorothea Moonen. Van Dirk heb ik geen doopdatum of geboorteplaats. Het moet tussen 1750 en 1760 geweest zijn, hij is in Waalwijk overleden op 2 juli 1810. Zijn vrouw Maria Theodora, meestal Dorothea of Dora genoemd, is in Baardwijk gedoopt in 1759, een exacte datum ontbreekt. Zij is in Waalwijk overleden op 29 september 1831.

In de eerste acte van 9 augustus 1821 wordt zij herbergierster en landbouweresse genoemd. In deze acte geeft zij aan de kosten te dragen die betaald moest worden aan een remplacant voor haar oudste zoon Nicolaas van Schijndel, zodat hij haar kon helpen en vervangen bij haar “beroeps affair” te voordele van haar. Mits hij ongehuwd blijft en bij haar blijft wonen en niets ten koste van haar of van haar boedel en nalatenschap zal vorderen of inbrengen.

Dit alles is gepasseerd voor Notaris Adrianus Vermeulen en de getuigen Hendrikus van Muelbregt, Pieter Wilhelm Mathias van Loon beiden schoenmakers en Willen van Loon.

Nicolaas is wel haar oudste zoon maar niet het oudste kind, dat is Ardina gehuwd met Josephus Wijdemans.

De tweede acte is van 6 augustus 1822, wederom gepasseerd voor Notaris Adrianus Vermeulen. Het betreft hier een lening van f1200,- die Dorothea heeft geleend van Johannes van Heijst, mr. Schoenmaker. In deze acte wordt geregeld hoe zij deze geldsom zal terug betalen, hoe hoog de rente zal zijn en op welke dag van het jaar dit zal plaats hebben. Ook moet zij borg staan en het mooie daarvan is, dat we te weten komen waar Dorothea woont in Waalwijk. Zo staat het omschreven:

Eerstelijk: een hujs gequoteerd nr. 51, schuur, hof en erve. Staand en gelegen te Waalwijk aan de noordzijde aan de Keistraat, belend oost de weduwe en kinderen van wijlen Arnoldus Bogaerts, west Theodorus Klock, zuid de Keistraat, en noord den kruin van den winterdijk.

Ten tweede: Een perceel hooi- en weiland mede gelegen te Waalwijk, over den hooigracht, groot ongeveer eene bunder, zeventig roeden en zeventig ellen, belend oost Theodorus Hoos, west Martinus Kastelijns, zuid den hooigracht, en noord den dwarsslot.

Ten derde: nog een perceel dito, mede gelegen te Waalwijk over den hooigracht groot ongeveer, twee bunders, drie en tachtig roeden en zeven en tachtig ellen, belend oost Martinus Kastelijns, west Wijnand Vermunden, zuid den hooigracht, en noord den dwarsslot.

Zijnde alle gemelde parcelen, de comparante debitrice in volle eigendom aangekomen en wel de twee eerst gemelde parcelen, bij koop en acten van overdracht uit den boedel van wijlen den heer Francis Hendrikus Crielaars, op den twee en twintigste december achtiendertien en van Johanna van de Sande weduwe Jacobus van Lier, op den negenentwintigste dito, beide voor Schout en Schepenen te Waalwijk gepasseert en eindelijk het laatste perceel bij succesie uit de nalatenschap haren oom Nicolaas van Drunen.

In deze acte wordt Dorothea als winkelierster genoemd.

De derde acte is van 9 mei 1825. Hierin herroept zij de eerste acte van 9 augustus 1821, waarin haar zoon Nicolaas werd vernoemd. Hier in stond dat dit geldig was tot zijn huwelijk.

Nicolaas huwde op 26 november 1825 met Norbarta Branten uit Vlijmen. Nicolaas werd daar koopman genoemd en Norbarta tapster. Dus waarschijnlijk had zij een café. Dorothea werd weer herbergierster en landbouweresse genoemd. De acte is weer gepasseerd voor Notaris Vermeulen en de getuigen waren Hendrikus van Muelbregt en Johannes Klijbergh beide schoenmakers.

De vierde acte is van 11 mei 1825, dus twee dagen later, maar nu bij een andere notaris nl.

Mr. Adrianus Rudolphus van Genderen. Het gaat hier weer om een geleende som geld en wel van Cornelis van der Beek, koopman in granen, groot f500,-. Ook hierin werd weer geregeld hoe en wanneer er afbetaald moest worden en werden er ook weer de borgen vastgesteld. Haar huis, nr 51 en een schuur zijn de borgen, maar die zijn afgebrand en die hebben nog een waarde van f1000,- welke ondergebracht zijn in den onderlinge brandwaarborg maatschappij onderneming van den heer de Jong te Amsterdam. Daarnaast resteerden nog den Hof en het erf. Het geheel was staande en gelegen te Waalwijk belend oost de weduwe Arnoldus Bogaerts; west Hendrikus Klock; zuid de straat; en noord den dijk. Het wettige eigendom was verkregen uit den boedel in nalatenschap van wijlen Francis Crielaars, bij koop en publiekstelling naar loon betaald in het jaar 1810.

Gedaan en gepasseerd te Waalwijk ten huize van de geldschieder in het bij zijn van de getuigen: Jacobus Broeders, schoenmaker, en Jan van Loon vleeschhouwer.

Wat betreft de brandschade, die waren het gevolg van een dorpsbrand op 25 juni 1824. De brand was begonnen in een achterschuurtje van voerman Cathout. De brand verwoestte 50 huizen en 13 schuren, waaronder het gemeentehuis. Uit alle dorpen in de buurt werden blusmiddelen aangesleept, doch tegen zo'n inferno met die primitieve blusmiddel was niet te vechten. Vele landelijke kranten berichtten over deze brand en daardoor ontstond ook een landelijke hulpactie voor de gedupeerde bevolking. (Zie onderaan). Ook Dorothea is dus slachtoffer geworden van deze brand.

De vijfde acte is van de verkoping van huisraad op 28 februari 1828. Een kleine greep daaruit:

Zwarte bonte kalf koe, Een rood bonte dito, een zwart bonte dito, zwart bonte kalf, een gras seisie, koperen schaal, een grote dito, een mest haak, twee vorken, een graaf, paarden blok koperen grote bascuul, 4 zeugen, zeis, haargetouw, bascuul schalen, koperen schalen, tregter, 2 oliekannen, 5 winkel kasten, krijt bak, koperen melkkan, 3 bierkannen, tafel, porcelein, lantaarn, lamp, kistje, Friese klok, winkelbank, een kabinet, glasservies, een bed pulling, een hakblok, een tafel, een ploeg, een aardkan, een hooikar.

Onderaan de lijst staat nog vermeld dat er geen goud of zilveren voorwerpen of horloges bij zijn. Totaal zijn het 70 stuks. Niet alles werd verkocht, maar in een lijst staan alle namen vermeld wie wat heeft gekocht en voor hoeveel.

De zesde acte is het testament van Mara Dorothea Moonen weduwe van Dirk van Schijndel, opgemaakt voor Notaris Vermeulen op 23 april 1829 in het bijzijn van de getuigen Hendrikus van Muelbregt, Johannes Klijbergh, Pieter Willem en Matheus van Loon allen schoenmakers.

Het is als volgt opgesteld:

Ik stel tot erfgenamen mijne kinderen en verdere afkomelingen:

Eerstelijk: de kinderen van wijlen Elisabeth van Schijndel in huwelijk verwekt bij CornelisThomas Jan van Hulten, zevenhonderd gulden;

Ten Tweede: de kinderen van wijlen Ardina van Schijndel in huwelijk verwekt bij Josephus Wijdemans, achthonderd gulden;

Ten Derde: Nicolaas van Schijndel gehuwd met Elisabeth Branten, achthonderd gulden;

Ten Vierde: Johannes Franciscus van Schijndel gehuwd met Frederike Berens, negenhonderd gulden;

Ten Vijfde: Adriana van Schijndel gehuwd met Hendrik de Bruijn, vijfhonderd gulden;

Ten Zesde: Norberta van Schijndel gehuwd met Cornelis Gijsbertus van Hilst, driehonderd dertien gulden;

Ten Zevende: Anne Marie van Schijndel gehuwd met Philippus van Eten, vijfhonderd tweentachtig gulden;

Ten Achtste: de kinderen van wijlen Maria Anne van Schijndel in huwelijk verwekt bij Ludovicus Franciscus van Vlist, zeshonderd gulden;

Ten Negende: Antonius Theodorus van Schijndel, eenduizend gulden;

En ten Tiende: Johannes van Schijndel, nihil:

De negende en tiende waren geen kinderen van haar, maar waarschijnlijk schoonbroers.

Verder was vermeld, dat deze bedragen waren ontstaan na aftrekking van gelden gekregen bij de huwelijksuitzet, genoten gelden, winkelgoederen en andere benodigdheden ontvangen van Dorothea Moonen, hun moeder. Zij herroept hierbij alle haar bevorens gemaakte testamenten.

De zevende en laatste acte is opgemaakt op 23 juli 1831 en is weer een lening die zij nu geleend heeft van Judith van Lieshout, mutsenmaakster, ter grootte van f400,- Ook nu weer stelt Dorothea daar een borg tegenover en wel:

Een parceel hooi- en weiland gelegen te Waalwijk over den Hooigracht groot zeven bunders drieëntachtig roeden en zesenzestig ellen. Belend oost Martinus Castelijns, west Wijnand van Muelen, zuid den Hooigracht, en noord een hooiland.

Deze percelen waren haar in eigendom aangekomen bij succesie uit de nalatenschap wijlen haar oom Nicolaas van Drunen, en zij beloofde het perceel niet langer dan een jaar te zullen verhuren.

Ook nu is deze acte gepasseerd voor Notaris Vermeulen en de getuigen Laurens Tabbers en Pieter Trommels, beide schoenmakers. Dorothea werd nu vermeld als Landbouweresse.

Zij overleed twee maanden later op 29 september 1831.

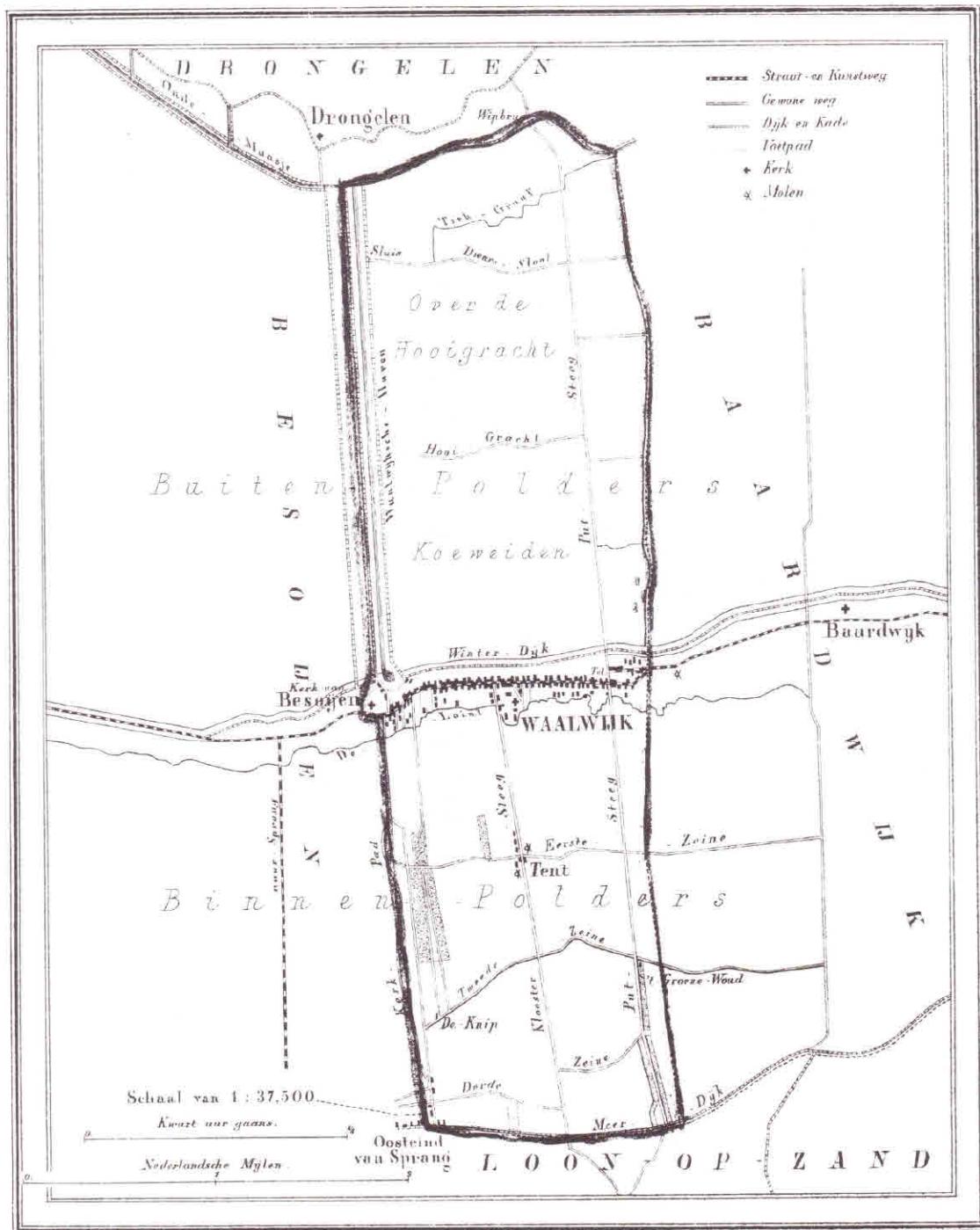
Via de site van Delpher, een verslag van de Middelbursche Courant over de brand.

BREDA den 26 juni. Gisteren, vrijdag den 25 dezer, des namiddags omstreeks half drie uren, ontstond er te **Waalwijk brand**, zoo als er gezegd wordt, in een achterschuurtje van eenen voerman, *Cathout* genaamd, met dat rampzalig gevolg, dat deze **brand** zoo geweldig toenam en zich dadelijk aan de belende huizen en daar onder ook het dorps huis mededeelde, dat in minder dan drie uren tijds, ten minste 50 huizen en 13 schuren zijn in den asch gelegd, alle naar de zijde van Baartwijk; welk dorp alleenlijk schijnt bevrijd gebleven te zijn door dat de wind eenigzins meer uit het noordwesten begon te waaijen. Meer bijzonderheden kunnen er op deze oogenblikken niet gemeld worden, dewijl, zoo als natuurlijk is, er bij het afzenden dezer tijding, de grootste verwarring in het ongelukkig dorp heerschte.

Uit de Rotterdamsche courant van 1 juli 1824

Men kan zich geen denkbeeld vormen van den spoed, met welke zich de vlammen, van alle zijden, met de snelheid des bliksems, verspreiden, waardoor alle pogingen, tot blusfing en redding van meubelen en huisraad als anderzins onmogelijk werden; te meer, daar de brandspuiten niet doelmatig, tot stuiting van den **brand**, konden worden aangewend, zoo uit hoofde van de sterke hitte des vuurs (waarvoor nog twee derzelven zijn beschadigd), als ten gevolge van den afstand van het water van de in **brand** staande huizen.

Men kan niet genoeg den ijver en spoed prijzen, met welke de blusmiddelen van deze gemeente en de naburige plaatsen Waspik, Drunen, Baardwijk en anderen aangebragt en aangewend zijn geworden, aan welker vereenigde pogingen men het vrijelijk mag toeschrijven, dat de **brand** zich niet nog verder heeft uitgestrekt.

1865.

667 Bunders. 7300 Linnars.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

De oom van Dorothea, Nicolaas van Drunen, die voor komt in de 2^e en de 7^e acte, heeft in 1815 een legatie gegeven aan Dorothea. Het is als volgt omschreven:

“Ik legateer aan mijn ongelukkige zinneloose achter nigt Maria Dorothea van Schijndel in huwelijk verwekt bij mijnen nigt Maria Dorothea Moonen, een parceel hooij of weijland gelegen tot Waalwijk buitendijks over de eerste brug, groot acht honden (Is een landmaat) belent oost Hendrik van Duveren, west de weduwe Antoine van Hulten, zuid de eerste brug en noord Adriaan van den Bijgaart.

Geleden en gepasseerd te Waalwijk ten huize van de weduwe Dirk van Schijndel getekend nr 98, negen maart achttienhonderdvijftien.”

Onder aan deze legatie staat dat Nicolaas niet kon tekenen omdat *“te sterke bevingen van zijn handen, daarin belet is geworden”*.

Waarschijnlijk heeft Dorothea dit gekregen omdat ze na de dood van haar man in 1810 met de handen in het haar zat en aan de armen was geraakt. Nicolaas heeft haar willen ondersteunen met de gift van het hooi- en weiland.

Nicolaas was gehuwd met Adriana van Breugel en overleed op 28 september 1832, precies één jaar na Dorothea.

Kranten overdrukken van de site van Delpher

Waalwijk 1865, uit gemeente atlas van J. Kuyper (eigendom van J. Wijdemans)

Acten uit Open Archieven

JosephAntzn.

De Steenkapper

Familiekrant 78

j.wijdemans@hetnet.nl

april 2019

Josephus of Joost Wijdemans

Zoals beschreven staat in de vorige "Steenkapper" is Dorothea Moonen, de schoonmoeder van Josephus Wijdemans, onze 4^e grootvader. Van hem vond ik een koopakte en verkoopakte van onroerende goederen. Hij werd in deze akten Joost genoemd.

De te kopen onroerende goederen werden te koop aangeboden door de Heer Adrianus Josephus van den Houdt, deurwaarder van het Vrederecht in het canton Waalwijk, wonende te Besoijen als gevolmachtigde van zijn zwager den Heer Pieter Cornelis Pannebakker, particulier, wonende te Waalwijk. De verkoop werd voor en ten overstaan van Mr. Adriaan Rudolphus van Genderen en zijn mede ambtgenoot te Waalwijk op zestiende, zeventien en achttiende van de maand november 1815 gedaan.

De onroerende goederen werden als volgt omschreven:

Eerste Lot:

Een Huis getekend no. 182, Erf en Tuin, staande en gelegen te Waalwijk ten zuiden van de Keistraat (1), belend oost Theodorus Klok en Wijnand Vermeulen, west Hendrikus van Muelbregt het volgende perceel en de kinderen wijlen Adriaan van Wijk, strekkende uit ten zuiden van de Keijstraat af noordwaarts in tot het land van Wijnand Vermeulen en Cornelis van Eijk toe.

De koper zal laten genieten den vrijen uit en overweg van en na de Keijstraat tot aan de west staande hoek en poort van hetzelfde Huis, zo met rundvee, paarden, rijtuigen en personen ook om stellingen en materialen van reparaties aan het volgende tweede lot moeten gedogen, als mede dat de deuren, vensters en blinden reeds gemaakt of nog te maken over het Erf van dit Huis dragen, open- en toegedaan mogen worden en ook het genot om water te halen uit de heul tussen de poort en het gemelde Pakhuis en Stalling.

Het tweede lot:

Een Pakhuis en Stalling met het Erf tot des zelfs vrije eusendrop (2), waarop dit gebouw is staande mede te Waalwijk achter het Huis van Hendrikus van Muelbregt, belend oost en zuiden het eerste lot, noorden Hendrikus van Muelbregt, en west de kinderen van wijlen Adriaan van Wijk, of den Emmikhovense heul (3).

Dit perceel de vrije uit- en overweg over het Erf van voorgaande eerste lot van de Keijstraat tot aan de west staande hoek en het hekken van dat huis, genieten ook de vrijheid ingeval van reparatie om daarop ene stelling en materialen als anderszins zoals bij het eerste lot breder is omschreven waartoe bij deze wordt gerefereerd.

Na de eerste koopdag werd na veertien dagen, op de tweede december achttienhonderdvijftien, nog een tweede koopdag tot de verhoging en finale verkoping gehouden.

Het eerste lot werd ingezet op tweeduizend gulden Het tweede lot op vijfhonderdvijfendertig gulden.

Het eerste lot werd door Joost Wijdemans met twee honderd gulden verhoogd, zodat de som toen stond op tweeduizendtweehonderd gulden.

Ook het tweede lot werd verhoogd en wel met vijfenzestig gulden dit stond toen op zeshonderd gulden.

Zo werd de koop aan hem toegewezen welke te samen tweeduizend achthonderd gulden bedroegen en hij accepteerde de finale koop en ondertekende de koop.

Aldus gedaan en gepasseerd binnen Waalwijk, ten herberge van de weduwe Egidius Weisweiler, op den dag, de maand en het jaar als vorenvermeld, in tegenwoordigheid van de Heeren Adrianus Johannes Antonius Kuijper burgemeester alhier woonachtig en heeft de gemelde verkoper in zijnen bovengemelde kwaliteit, benevens de voormelde getuigen en mij Notaris de minute die onder bewaring en in het bezit van mij Notaris blijft berusten, nagedane voorlezing getekend, zo als ook de provisionele kopen en verhogen getekend heeft:

A. J. van den Houdt

A.J.A. Kuijper

W.A. Hoffmans

A. R. van Genderen, notaris

De verkoper, Pieter Cornelis Pannebakker, had blijkbaar tweeduizend gulden geleend van de heer Willen Dirk Bosch, lakmoesfabrikteur, wonende tot 's-Hertogenbosch tegen een jaarlijkse intrest van vijf procent. Maar blijkbaar had hij niet voldaan aan zijn afbetaling.

Willem Dirk Bosch was wel genegen het kapitaal op het verkochte Huis, Erf, Tuin, Pakhuis en Stalling gevestigd te laten, als de koper (Joost Wijdemans) tot meerdere verzekering en ten behoeven van hem in de eerste plaats zich daar borg zou stellen en als zodanig zijn Huis getekend 106, zijnde een Bakkerij en Schuur met de zuiden helft van den Hof, staande en gelegen te Waspik op den Zijdijk, belend zuiden Johannes Vermeulen en Jan de Zeeun, noorden Mathijs Verhoeven en Adriaan Boom, oost de haven, west Cornelis Hendrikse, schoenmaker.

Bovendien in de tweede plaats Joost zijn vader Jan Wijdemans, zijn aangehuwde moeder Maria Moonen weduwe Diderik van Schijndel en zwager Cornelis Thomasse van Hulten, mede zouden borgen voor de prompte voldoening van het voorschreven kapitaal en intresten.

Aldus zijn voor Notaris Adrianus Vermeulen de getuigen gecompareerd Jan Wijdemans, herbergier en landbouwer wonende te Groot Waspik, Maria Theodora Moonen weduwe Diderik van Schijndel, winkelierster, wonende alhier te Waalwijk, en Cornelis Thomasse van Hulten, landbouwer, wonende te Baardwijk, die na voorlezing zich solidair hadden verklaard en ieder voor het geheel te stellen tot borgen ten verzoeke van Joost Wijdemans de dato 30 maart 1816.

In deze omgeving speelde het verhaal zich af. Rechts achter NH kerk van Besoijen.

Een jaar later op 26 juli 1817 compareerde Joost Wijdemans, schipper en wonende te Waalwijk, voor Notaris Adrianus Vermeulen te Waalwijk, dat hij verkocht had in vollen eigendom of te staan en over te geven aan de Heeren gebroeders Pieter Josephus van Oorschot, medicine doctor te Waalwijk woonachtig, beide hier tegenwoordig en accepterende: een Huis getekend nr. 182, Pakhuis, Stalling, Erf, en Tuijn, staande en gelegen te Waalwijk, ten zuiden van de Keijstraat, belend oost Theodorus Klock en Wijnand Vermeulen, west Hendrikus van Muelbregt en de kinderen van wijlen Adriaan van Wijk, strekkende uit den noorden van de Keijstraat en genoemde Hendrikus van Muelbregt af, zuidwaarts in het land van Wijnand Vermeulen en Cornelis van Eijk toe (4). Dat waren dus de roerende goederen van de koop in 1815. Hij stelde daarbij dezelfde voorwaarden als bij de koop maar tevens:

Ten eerste: dat hij de verkoper met zijn huisgezin veertien dagen na het passeren van deze acte het gedeelte in het voorschreven Huis door hem bewoond en gebruikt werd zal ontruimen en verlaten.

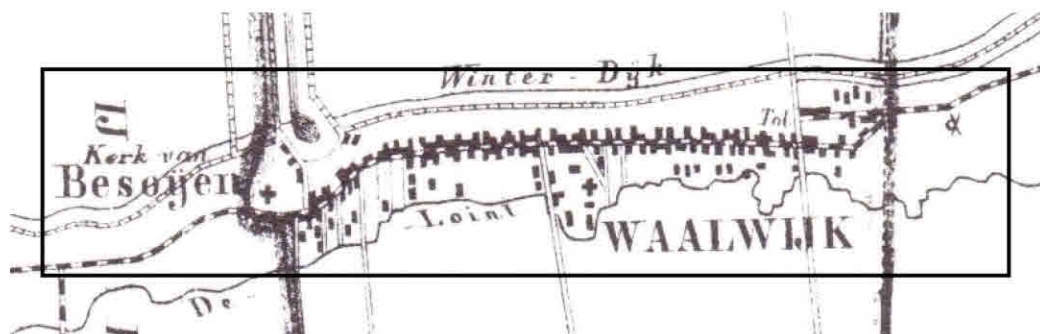
Ten tweede: zal de koper van Frans Korthout, vijftig gulden voor de huur van de achterste kamer aan de westzijde van het huis, de zolder daar boven en het mede gebruik van de pomp ontvangen en van Gerard van Es dertig gulden voor de huur van twee kamers aan de west zijde in dat huis.

Dus met andere woorden, behalve Joost Wijdemans zelf had hij ook twee huurders in dat huis.

De onroerende goederen worden te samen voor de somma van f3150,- verkocht. Daarmee kan hij ook de aflossing doen aan Willem Dirk Bosch uit 's-Hertogenbosch. Dus Joost hield er toch een paar centjes aan over.

De vraag doet zich voor, waarom Joost Wijdemans een pakhuis en stalling moest hebben. Alleen om te beleggen of had hij ruimte nodig voor opslag van goederen die hij per boot vervoerde? Het zou kunnen dat hij het pakhuis in Waalwijk benutte om goederen af te laten halen door voerlui en die ze dan vervoerden naar de omliggende en de meer zuidelijke dorpen en steden. Mogelijk had hij de stalling nodig voor zijn paarden die zijn boot over het jaagpad voort moesten trekken. Maar zoals je ziet, het was maar van korte duur.

- 1) Keistraat: is de huidige Grotestraat. Zo genoemd omdat de straat met keien was gelegd.
- 2) Eusendrop: is de uiterste onderste dakrand.
- 3) Emmikhovense heul: was een zijkanaaltje van de inmiddels gedempte Oude haven.
- 4) Deze panden lagen helemaal in het westen van de Grotestraat, vlakbij de Nederlands Hervormde kerk van Besoijen. (zie kaartje)

JosephAntzn.

De Steenkapper

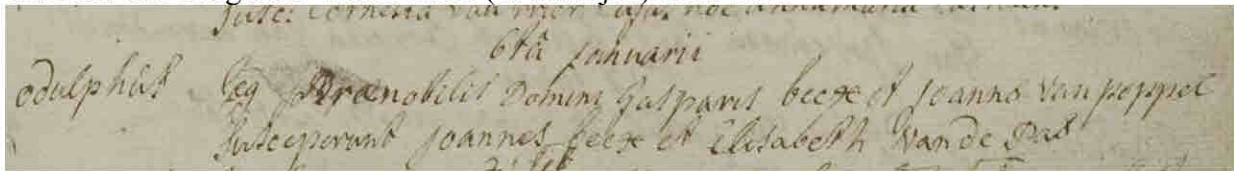
Familiekrant 79

j.wijdemans@hetnet.nl

mei 2019

Zijn wij van adel?

Naar aanleiding van de zouaf Franciscus Bex, in Steenkapper 67, zocht ik de geboortedatum van zijn vader Odulphus Bex die getrouwd was met Antonia Mannie. Tot mijn verbazing stond bij de geboorteakte van Odulphus "pro Nobilis Domini" en dan de ouders van Odulphus. Ook zijn moeder heeft die titel. Daar wilde ik meer van weten. Vertaald betekent dat: ten gunste van de edele (of adellijke) Heer

De inschrijver begon met ... leg Gas.. en bemerkte toen dat hij de titel vergeten was

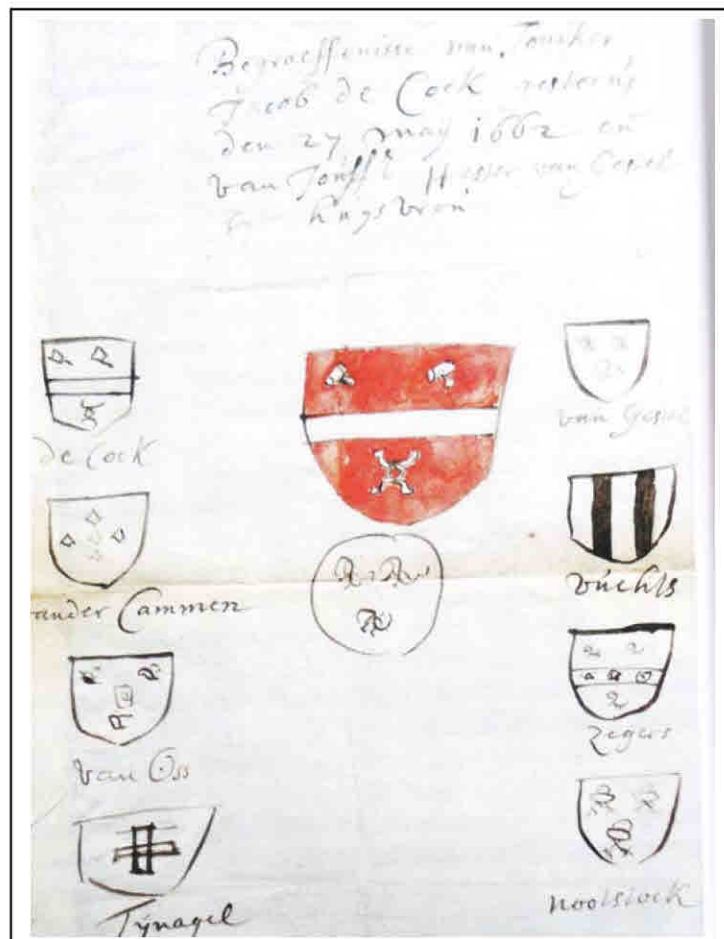
We beginnen bij het begin.

Het blijkt dat ene Jonker Lambert Bex, gehuwd met Catharina de Cock via haar vader Jonker de Cock in het bezit komt van "t Hooghuijs" of "Hoogenhuys" in Moergestel. Het geslacht de Cock in Moergestel kan teruggeleid worden tot de verre voorouders van Jonker de Cock. Hij ontving het goed waarschijnlijk uit de uitgebreide erfenis van de kinderloos gestorven Willem Cnode van den Bossche.

Willem Cnode van den Bosche

Deze Willem was tijdens zijn leven onder meer Heer van Moergestel.

Het verhaal vangt aan tijdens het twaalfjarig bestand (1609-16210). Tijdens deze oorlog was er binnen de Meijerij van 's-Hertogenbosch erg veel vernield ook natuurlijk in Moergestel. Het grootste gedeelte van de akkerlanden lag al jaren braak. In maart 1616 werd de Bosschenaar Jacob de Cock eigenaar van het Moergestelse Hooghuis. Dat kreeg hij van zijn vader, Jacob de Cock de Oude toen hij huwde met de Bossche schependochter Hester van Gestel. Jacobus de Cock en Hester van Gestel zijn begraven in de Moergestelse kerk. Maar hun grafsteen is niet meer aanwezig. Maar in een

familiearchief in Wijnegem in België bestaat nog een provisorische tekening daarvan. De vader van Hester was een van de machtigste bestuurders van 's-Hertogenbosch. In de toewijzings akte staat duidelijk dat het een stenen huis was met de naam "Hooghuis". Jacob de Cock de Oude kocht in die jaren ook nog een naast gelegen perceel. Jacob de Cock de Jonge, zijn zoon dus, is zesmaal schepen geweest van 's-Hertogenbosch en kerkmeester van de St. Jan. Hij behoorde tot de Bossche elite en was ook enig kind. Vader Jacob de Cock de Oude was ook meermalen schepen van 's-Hertogenbosch. Hij was gehuwd met Margaretha van Campen. Deze Jacob was de enige zoon van Jonker Jacob Jansz de Cock en Catharina van Os. Catharina was de dochter van Ridder Willem van Os en Catherine van der Keelen. Willem van Os was Zwanenbroeder en werd door Keizer Karel V in 1546 tot ridder geslagen. Catherine van der Keelen, was de dochter van Henric van der Keelen en Anna de Rover. Henric had de belangrijke functie van rentmeester van de hertog, o.a. van Filips de Schone. Ook had hij in Moergestel een woning. De vader van Henric was Hendrik van der Keelen, die rentmeester was van Turnhout.

De vader van Anna de Rover was de dochter van Dirc de Rover. Hij was Hoog schout en president schepen van 's-Hertogenbosch. Hij werd ook nog aangesteld als een van de voogden van de minderjarige Hertog Jan IV. Anna de Rover verkocht vóór 1483 met haar broer, de schout van Moergestel, een pacht uit een huis en hoeve in Moergestel. Deze locatie betrof de plaats van het Hooghuis. Dirc de Rovers vader was Gerlach de Rover, diens vader Emont de Rover en nog een generatie verder is dat Dirc de Rover. Deze laatste was ook weer schout van 's-Hertogenbosch.

Zo belanden we bij de hier boven genoemde, ridder Willem van den Bosche, die kinderloos is gestorven. Tot de erfgenamen van deze Willen Cnode van den Bosche behoorden de kinderen van Emont en Dirc de Rover.

Nu terug naar Lambert Becx.

Lambert Becx en zijn vrouw verhuizen naar Leuven omdat zij na de vrede van Munster in 1648, net als zovele landjonkers, zij als katholieken van alle openbare ambten waren

Het Hooghuis plm 1920 (Regionaal Archief Tilburg)

uitgesloten. Na de dood van jonker Lambert in 1675 keerde Catharina terug naar 's-Hertogenbosch. Daarna vestigde jonker Gasparis Hendrik Becx zich definitief als Heer van Quabeeck en 't Hooghuys op het huis in Moergestel. Nakomelingen wisten zich in Moergestel daar als landjonkers te handhaven op het slotje "Hooghuis" of "Hooghuysen". Later gaan zij wonen op de boerderij van het landgoed. Via vererving kwam het goed in de 19^e eeuw in handen van Cornelis Andreas van de Pol. Deze Cornelis van de Pol was een zoon van Jan van de Pol, die gehuwd was met Anna Catharina Becx, de dochter van Gasparis Hendricus Becx.

In 1889 kwam het landgoed in handen van de Tilburgse fabrikant Chrisje Mommers (zie Steenkapper 62). Chrisje Mommers laat het slotje “Hoogenhuysen” slopen omdat het danig in verval is geraakt. Hij liet de huidige villa bouwen onder architectuur van Dekkers en door aannemer Vriens uit Moergestel. Rechts van de oude weg van Moergestel naar Oirschot, ligt het huidige huis “Hooghuis”, op een omgracht terrein gescheiden van de boerderij of neerhuizingen welke ook zijn omgracht. Het is een hoge, smalle blokvormige villa van twee bouwlagen onder een schilddak. De toegang is afgesloten door een monumentaal hek. Zowel het hek als de villa staan op de landelijke

Ingangspoort aan de weg (foto J. Wijdemans)

monumentenlijst. De boerderij binnen de grachten werd vroeger ook wel "het kasteeltje" genoemd. Zij is dan ook ouder dan de villa. Chrisje Mommers en zijn tweede echtgenote waren respectievelijk in 1900 en 1909 overleden.

In 1941 betrok de rector van het zuster klooster St. Stanislaus, Egbertus Dekkers de villa. Egbert Dekkers hield zich onder meer bezig met ramen in glas in lood, glas in beton en wandschilderingen. Hij heeft o.a. schilderingen gemaakt in de Noordhoekse kerk en het Theresia Lyceum. Dekkers was een opvallende verschijning in het dorp omdat hij graag een rode fez droeg en rondreed in Engelse open sportwagens.

In 1942 brachten ook de paters Assumptionisten hun noviciaat van het missiehuis Theresia in Boxtel, onder in de Moergestelse villa. De Duitsers hadden hun klooster in Boxtel bezet. In 1946 verhuisde het noviciaat met zijn bewoners naar Halsteren. Vanaf 1944 trok Jan Dijker ook in bij het atelier van Egbert Dekkers. Beiden waren o.a. kunstschilder, glaskunstenaar enz. en ook leraar aan de Academie tot opleiding van Tekenleraren te Tilburg. Egbert Dekkers kon door een ziekte waarbij hij gedeeltelijk verlamd raakte, na 1969 niet meer als kunstenaar werken. Hij is op 13-10-1983 overleden in Boxtel. Jan Dijker werkte tot 1970 op het Hooghuis, maar sinds zijn huwelijk in 1947 woonde hij met zijn gezin op boerderij “de Molenwiel” op het Stokeind in Moergestel. Hij is daar op 20-10-1993 overleden.

Het geheel stond in maart 2016 voor 2,2, miljoen Euro te koop. Wie nu de eigenaar is van de villa Hooghuis en de boerderij in mij niet bekend.

Het geslacht Becx.

Het geslacht **Bex**, ook Becx of Becks genoemd, was ook een ridderlijk geslacht maar uit het land van Valkenburg dat voor het eerst in 1381 werd vermeld, waarbij Reinier Bex (van Merkelbeek) genoemd werd als leenbezitter van de Wijershof. Reinier Bex kocht in 1446 het Bexhuis in Brunssum van het adellijk geslacht Van Retersbeek uit Nuth. Hij overleed in 1456, waarna het het Bexhuis met landerijen tijdelijk in handen kwam van de familie Vos. Omstreeks 1537 kocht Dries Bex, waarschijnlijk zeer vermogend, het Bexhuis met landerijen terug. Ulrich Bex, zoon van Peter Bex en Margaretha van Bocholtz, kocht het Bexhuis met landerijen in 1643 van zijn oom Reinier IV Bex. Ulrich huwde met Anna Maria van Holshausen. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen geboren. Na de dood van zijn vrouw, huwde hij op 4 februari 1702 met een dienstmeisje uit Brunssum, Helena Panhosen. Uit dit huwelijk werd een niet adellijke zoon, Joannes Bex, geboren.

Ulrich overleed op 5 februari 1703. Hij werd bij zijn voorvaderen in de Gregoriuskerk van Brunssum begraven. Deze kerk werd in 1840 afgebroken

Zoals we gezien hebben bestaat de familienaam Bex of Becx nog altijd. Wij zijn dus via Odulphus Becx ook verwant aan een ridderlijk geslacht.

Stiekem zijn wij dus van adel, sst... niet verder vertellen!

Bronnen:

Pierre van Beek, Heemkunde artikelen

J.Smits, vademecum van religieuzen en hun kloosters in Noord-Brabant

Regionaal Archief Tilburg

W. Moonen:, "Brunssum de eeuwen door."

Antoine Vromen: "literature about Knights Bex."

De Kleine Meijerij, jrg 70 nr.1; Frans Goris.

JosephAntzn.

De Steenkapper

Familiekrant 80

j.wijdemans@hetnet.nl

juni 2019

Waar woonden opa en oma Wijdemans in Tilburg?

Ik vond het wel interessant om eens na te gaan waar opa en oma Wijdemans hebben gewoond van hun jeugd tot hun overlijden in de Van Dijkstraat.

Opa Wijdemans kwam met zijn vader Jacobus en zijn stiefmoeder Helena Delen in 1889 van Helmond naar Tilburg. Opa was toen 11 jaar oud. Zij gingen aanvankelijk wonen op N279 en dat is Spoorlaan 3. Het gezin bestond uit vijf personen. Spoorlaan 3 is het vierde huis vanaf de

hoek Heuvel Spoorlaan aan de noordkant (Spoorweg).

De eerste twee huizen horen bij de Heuvel, dan volgt de telling van de Spoorlaan.

Dit huis heeft gestaan ongeveer op de plaats van het gebouw van het voormalige

De eerste twee huizen op de hoek horen bij de Heuvel, het volgende huis is Spoorlaan 1. Spoorlaan 3 is net niet te zien. (foto Regionaal Archief Tilburg)

postkantoor aan de Spoorlaan. Vervolgens is het gezin vertrokken naar de Schoolstraat nr.13. Later is ook nr. 14 van de vader van opa, waarschijnlijk had op nr.14 de opslag van zijn bouwmaterialen.

Oma Wijdemans van Gerwen blijkt geboren te zijn op N561 en dat is Piusplein 5, volgens de volkstelling van 1879-1880.

Vader Antonie van Gerwen blijkt na het overlijden van zijn eerste vrouw in 1875 met zijn beide dochters Lucia en Maria naar Brussel te zijn gegaan, en komt nog het zelfde jaar terug. Lucia is in Brussel achter gebleven en is daar getrouwd met Alphons Bax, maar ze komen later terug naar Tilburg om toch weer naar Brussel terug te keren.

Antonie van Gerwen gaat wonen aan de Varkensmarkt 19 en vervolgens naar St. Annaplein 10. Anna Manni, de moeder van oma, woonde met haar eerste man Adrianus Roestenberg aan

het St. Annaplein 16. Haar man is daar op 8 mei 1876 overleden. Twee jaar later trouwt zij met Antonie van Gerwen en we zien dan ook dat Antonie van Gerwen op St. Annaplein 16 woont.

Zowel Antonie van Gerwen als Anna Manni hebben bij hun trouwen nog kinderen thuis. Antonie een kind en Anna Manni twee kinderen. Het echtpaar verhuist, vóór de geboorte van

oma, naar M561 dat is Piusplein 5, en daar is zij op 7 april 1879 geboren.

Piusplein 5 lag op de hoek Piusplein-Emmastraat.

Tegenwoordig is daar 't Bruincafé

gevestigd. In de tijd dat garage Knegtel zich vestigde aan de Heuvel in 1915 en op het Piusplein in 1921 werd in dit

pand café restaurant "de Autobeurs" gevestigd. Er naast op de nrs. 3 en 4 was de winkel gevestigd van Hoendervangers Hoeden en Petten en hun sigarenwinkel. Mogelijk dat nr. 5 een gewoon burgerhuis is geweest, of was het toch al een café. Ik heb drie biljartballen die uit het café van Anna Manni moeten zijn gekomen. Aldus het verhaal van tante Frieda!

Toen Anna Manni voor de derde keer trouwde met Adrianus Simons op 31 januari 1894, woonden zij op D178 en dat was Boomstraat 48. Later zijn ze verhuisd naar Lange Schijfstraat 65. Dat was de oostkant van de Lange Schijfstraat, nu Noordhoekring.

Toen opa en oma trouwde woonden zij resp. Schoolstaat 13 en Lange Schijfstraat 65. Ze woonden dus niet zo heel ver van elkaar en zijn gaan wonen Lange Schijfstraat 21, op de hoek van de Elzenstraat. In 1922 zijn opa en oma met de kinderen verhuisd naar Van Dijkstraat 9, ongeveer één jaar na de geboorte van ome Ben. Waarschijnlijk is de woning in de Lange Schijfstraat voor een gezin met elf kinderen te klein geworden.

na het einde van de Eerste Wereldoorlog een nijpend tekort aan woningen. Daarom werd op 7 februari 1919 een tijdelijke woningbouw dienst opgericht, waaraan het bouwen van woningen werd opgedragen. Op 6 mei 1919 werd de Tilburgsche Woningbouw Stichting opgericht. Daaruit is de woningbouwvereniging TiWos ontstaan. Zij maakten plannen voor woningbouw in de

Hoek Korenbloemstraat Rembrandtstraat. Dit is een deel van de te bouwen huizen in de schildersbuurt. (Foto regionaal Archief Tilburg)

Korvelsche Schijf. De Korvelsche Schijf is het gebied achter de Kromhout kazerne tot het Korvelplein en tussen Diepenstraat en Ringbaan West. In 1922 bouwden zij de woningen langs de Korenbloemstraat tot aan de Van Dijkstraat. De woning Van Dijkstraat 9 was de laatste woning die gereed was, de rest van de Van Dijkstraat was nog in aanbouw. Waarom opa en oma toch eerst in een te kleine woning zijn gaan wonen is mij niet duidelijk. Moesten zij in de Lange Schijfstraat weg of hadden zij zich verkeken op de grootte van de nieuwe woning? Vast staat dat zij op 11 september 1923 in de net afgebouwde woning Van Dijkstraat 3 zijn gaan wonen, die groter van inhoud was, als nr. 9. Opa en oma zijn beiden in de Van Dijkstraat 3 overleden. Opa is op 14 juli 1960 overleden en oma op 20 januari 1967. Beide werden begraven op de Korvelse begraafplaats aan de Laarstraat. Tante Frieda en ome Ben zijn in de Van Dijk blijven wonen tot 1967, toen verhuisden zij naar de Jupiterstraat.

JosephAntzn.

Ps.

- 1) In juli en augustus komen er geen Steenkappers vanwege de vakantie.
- 2) Mijn vrouw, Jeanny, is gedotterd en krijgt in het Catharinaziekenhuis in Eindhoven een aortaklep. Wanneer is nog niet bekend, het zou ongeveer over 2 weken zijn. Het gaat nu redelijk goed met haar. We wachten in spanning af.

De Steenkapper

Familiekrant 81

j.wijdemans@hetnet.nl

sept 2019

Verkoop Burgerinboedel

Onlangs ontdekte ik in de krant "De Zuid Willemsvaart" van 27 en 30 april de onderstaande advertentie. Daar biedt onze overgrootvader zijn burgerinboedel te koop aan via Notaris Dijkhoff. Hij staat dan juist op het punt om te verhuizen naar Tilburg. Daar wordt hij op 6 juni

KANTOOR NOTARIS DIJKHOFF.

Openbare Verkoop

te Helmond op den Oliemolen, op Woensdag
1 Mei 1889, des vóórmiddag om 10 uur, ten
verzoeke en ten huize van JACOBUS WIJDE-
MANS aldaar, van :

Een Burgerinboedel,

waaronder : Kachel, Wieg, Kruiwagen en Met-
selaarsgerief.

Voorts : Stal voor Afbraak, Mest en Stroo.
Betaaldag 1 October 1889.

1889 ingeschreven in het bevolkingsregister. Hij verbrandt als het ware al zijn schepen achter zich, zelfs zijn metselaarsgerief moet eraan geloven.

Zoals ik de vorig keer al aangaf kwam hij terecht in het eerste huis aan de Spoorlaan, vanaf de Heuvel. Mogelijk had hij daar weinig plaats om al hun spullen te bergen. Want behalve zijn 2e echtgenote kwamen er ook nog drie kinderen mee, waaronder onze opa van 15 jaar. Eén kind, Gertruda Johanna van 2 jaar, is nog in Helmond gestorven en wel op 21 juli 1889, terwijl het

hele gezin al was ingeschreven in Tilburg. In de burgerlijke stand van Helmond staat duidelijk dat zij daar is overleden. In de burgerlijke stand van Tilburg staat een afschrift van dat overlijden en dat vermeld het overlijden in Helmond, doch wonend in Tilburg. Lag zij mogelijk in een gasthuis en kon dus niet mee verhuizen naar Tilburg? Daar komen we waarschijnlijk niet meer achter. Wat ook opmerkelijk is, is het feit dat hij zijn metselaarsgerief verkoopt. Terwijl hij als metselaar te boek staat. Want als hij in 1872 bij zijn oom en tante Van der Hammen komt wonen in Helmond staat zijn beroep omschreven als metselaar. En wat heeft een metselaar nodig, een truifel, voegijzer, sabel (om de stenen op maat te kappen) en een kaphamer. Dikwijls ook nog een emmer om zijn gereedschap in te vervoeren.

Bleef onze overgrootvader misschien geen metselaar meer en waarom vertrok hij naar Tilburg? We weten allemaal dat hij metselaar bleef en later zelfs aannemer. Er doet zich een verhaal de ronde dat hij de muren rond de abdij van Koningshoeve heeft gemetseld. Maar klopt dat ook?

In het boek "honderd jaar monnikenleven in Koningshoeve" van Anselmus Terstegge komen we het een en ander te weten. De monniken namen de schaapsstal (het zijn echter drie grote hoeves) van koning Willem II in 1881 in gebruik als voorlopige klooster. Er werden al wel plannen gemaakt voor een groot te bouwen abdij. Pas in maart 1891 werd begonnen met de bouw van de huidige Abdij. Waarschijnlijk werden er tevoren werklieden gevraagd om mee te

bouwen en heeft Jacobus Wijdemans daarop gereageerd. Ik kan mij voorstellen dat hij bijtijds naar Tilburg is verhuisd, want hij had immers geen woning en wist waarschijnlijk ook niet waar en wanneer hij een definitief onderdak zou vinden. We weten nu dat hij na de Spoorlaan naar de Prinses Sophiastraat is verhuisd. En zo heeft hij meegewerkt aan de bouw van de abdij en waarschijnlijk niet alleen aan de omringende muur.

Ik ben nog eens na gegaan waar de Prinses Sophiastraat heeft gelegen en kwam tot de conclusie dat een gedeelte daarvan nog steeds bestaat. Deze straat heeft gelopen vanaf het Willemsplein achter het paleis, naar het Piuspark aan de Piusstraat. Nu loopt nog een gedeelte vanaf het huidige Willemsplein, langs de Kattenrug over de oversteekplaats naar het huidige Koningsplein en houdt daar op.

Op den Oliemolen

Als je bovenstaande advertentie goed leest dan woonde onze overgrootvader met zijn gezin “op den Oliemolen”. De verkoping was op den Oliemolen, ten huize van...!

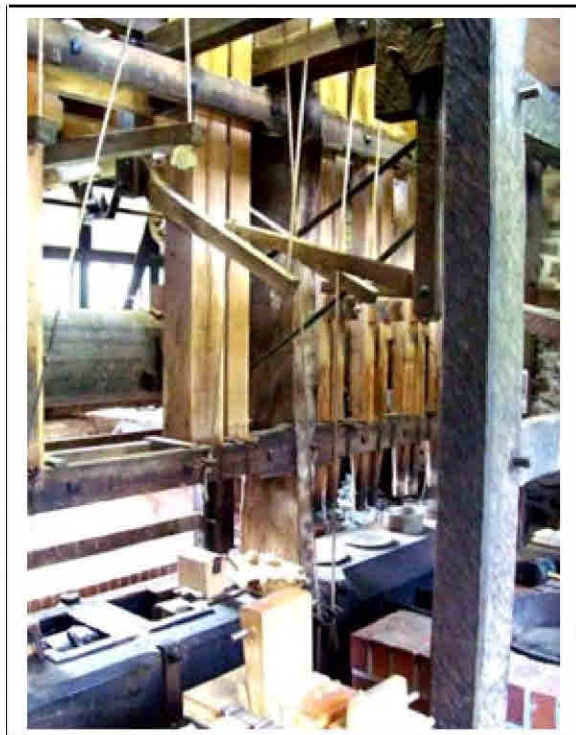
Waar stond deze oliemolen? Ik ben eens in de geschiedenis van Helmond gedoken en kwam tot het volgende verhaal:

Hij heeft gestaan aan het einde van de huidige Kerkstraat-zuid en het Beugelsplein. Daar stond de Hoogeindse Poort, een van de stadspoorten van Helmond. Daar stond ook de oliemolen op het Hoogeind. Hij is in 1697 opgericht door de Heer van Helmond, graaf Maximiliaan van Arberg. De molen was een paarden olieslagmolen waar uit oliehoudende zaden, door middel van stampers, olie werd geslagen zoals koolzaadolie, raapolie en lijnolie. Er zijn verscheidenen eigenaars geweest en uiteindelijk werd dat in 1858 Willen Nederveen. Tussen 1859 en 1861 veranderde de bestemming van de oliemolen in een woning. Daarmee was na ongeveer 163 jaar een einde gekomen aan de molen. In 1870 werd die woning verkocht aan Johannes Strijbosch die het pand splitste in 4 woningen.

In een van deze woningen heeft dus onze overgrootvader gewoond.

Achter de Ameide

Toen hij in 1872, op 18-jarige leeftijd, van Tilburg naar Helmond verhuisde, ging bij zijn oom Cornelis van der Hammen wonen, bij wie hij in Besoyen ook al had gewoond. Cornelis van

der Hammen woonde toen “achter de Ameide”. In 1874 trouwde overgrootvader met Maria Elisabeth van Deun en woonde ook achter de Ameide. Onze opa werd in 1874 geboren, op hetzelfde adres. Rond het kasteel van Helmond werden omstreeks 1400 stadswallen en een gracht aangelegd. Wallen en grachten vormden een eenheid met die van het kasteel. De grachten werden ook Ameide genoemd. Dus woonden zij achter de grachten. Door de groei van de stad werden er allerlei lozingen gedaan in de gracht en werd steeds meer een open riool. In 1902 werd de Ameide overkluisd. Over de voormalige waterloop werden nieuw straten aangelegd namelijk de Noord- en de Zuid-Koninginnewal en de

Olieslagmolen in Hagen (De) (Foto J. Wijdemans)
Watermolenwal.
JosephAntzn.

Met Jeanny is als goed, operaties zijn gelukt, ze moet nog wel kalm aan doen.
Bedankt voor alle kaarten, telefoontjes en e-mails, het deed ons goed!

De Steenkapper

Familiekrant 82

j.wijdemans@hetnet.nl

okt 2019

Anna Manni en Adrianus Simons

Zoals de meesten wel weten is Anna Manni, de moeder van onze oma, driemaal getrouwd geweest. De eerste keer met Adrianus Roestenberg, hij overleed in 1876, de tweede keer met Antony van Gerwen, de vader van onze oma. Hij overleed in 1887 en vervolgens trouwde Anna Manni voor de derde keer met Adrianus Simons in 1894. Daar onze oma in 1903 trouwde met opa, kennen onze ooms en tantes alleen Adrianus Simons en hij werd daarom door allen opa Simons genoemd. We gaan verder met de familie van opa Simons, met name zijn moeder. Opa Simons was de zoon van Cornelis Simons en Petronella van Raak.

Familie van Raak

Petronella van Raak groeide op in een gezin van 9 kinderen. Zij had 4 zussen en 4 broers. Een van die broers was Cornelis van Raak gehuwd met Anna Maria van Gog. De kleinzoon van dit echtpaar was o.a. Antonius Cornelis van Raak gehuwd met Anna Cornelia van Dongen. Deze Antonius, dus gewoon Toon, daarvan was de moeder van opa Simons een oudtante, maar hij is ook de grondlegger van oud ijzerhandel van Raak. Toon van Raak liep met een handkar door de binnenstad van Tilburg en haalde konijnenvellen, lompen, oud papier en metaal op bij de burgers. Tot hij ontdekte dat met oud ijzer en lompen geld te verdienen viel. In 1916 begon Toon een handel in lompen en metalen. Bij de geboorteaangifte van zijn

kinderen staat steeds als beroep: arbeider. Maar bij de aangifte van zijn dochter in 1917 staat: koopman.

Hij is met zijn handel begonnen op 't Goirke (Julianapark). Aanvankelijk stond de handel in textielafval voorop, dat opgehaald werd bij de Tilburgse textiel fabrieken. Ook trok Van Raak met paard en wagen naar onder meer Dongen en Waalwijk voor leerafval.

Fa. van Raak aan de Piushaven (Foto Lombach gemeente Tilburg)

In 1921 verhuisde het bedrijf naar de Bredaseweg, waar het accent kwam te liggen op de handel in oud ijzer en het uitvoeren van sloopwerken. In 1943 ging het bedrijf over naar Antoons vijf zonen, Jan, Adriaan, Jac, Antoon en Piet, onder de naam Gebroeders van Raak. De zaak was toen al actief als schrootverwerker op een terrein aan de Piushaven. Vanaf daar werd het schroot via schepen internationaal afgezet. In de jaren zestig en zeventig werd ook

een terrein in de wijk Groenewoud gebruikt voor de opslag van autowrakken. In die periode kwam de teloorgang van de textielindustrie en werd de textielverwerking afgestoten.

Raak Metals

Eind jaren 70 vindt de gemeente Tilburg dat het bedrijf niet meer in de binnenstad thuishoorde. Na intensieve onderhandelingen werden in 1976 alle bedrijfslocaties verkocht en verhuisde Van Raak naar industrieterrein Kraaiven. Hier ging de derde generatie het bedrijf leiden en zich richten op de handel in nieuw staal en non-ferro onder de naam “Raak Metals”. Op 7 december 2008 overleed Antonius van Raak als laatste telg van de vijf gebroeders Van Raak op 91-jarige leeftijd.

Sinds 2009 wordt het bedrijf geleid door de vierde generatie, die nog altijd actief zijn als ijzer- en schroothandelaar.

In 2016 vierde het bedrijf zijn 100-jarig bestaan en kreeg daarvoor van de gemeente Tilburg de “Tilburg Trofee”.

Locomotief 8826

Een opmerkelijk aankoop heeft het bedrijf gedaan nl een stoomlocomotief. Een locomotief met een groot verleden. Het was een drie-assige-stoomlocomotief welke gebouwd is in 1944 bij Hunset voor Longmoor Military Railway en in 1945 verscheept naar Frankrijk voor rangeerwerkzaamheden. Deze locomotief heeft een typische vorm omdat de watertank als een

zadel boven op de stoomketel ligt. Na de oorlog is de machine overgenomen door de NS met het nummer 8826. In 1953 werd de zadeltanklok verkocht aan de steenkolenmijn “Julia” in Eyselshoven en

De zadeltank locomotief bij het voormalige station Alphen (Foto collectie RAT) vernummerd als “Julia V”.

Nadat de mijnen “Julia” en “Laura” waren geïntegreerd in 1962, kreeg de machine een nieuw nummer “LV 14”. Tot begin 1975 heeft deze machine dienstgedaan.

Toen de mijnen gesloten werden hebben de Gebroeders van Raak deze zadeltank-locomotief gekocht en in bruikleen afgestaan aan de in 1974 opgerichte Stichting Stoomtrein Tilburg Turnhout. De machine werd teruggebracht in de NS-kleurstelling evenals het originele nummer 8826. Van 1976 tot 1981 heeft ze dienstgedaan tot het faillissement van de SSTT. Daarna verhuisde de machine naar de ingang van het bedrijf van de gebroeders van Raak als publiekstrekker. Begin 1998 komt een vertegenwoordiging van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij, de ZLSM, naar Tilburg en koopt de 8826 met de bedoeling in de toekomst met kleinere treinen te gaan rijden op het traject van het miljoenenlijntje. De

machine is vervolgens op een dieplader naar Simpelveld gebracht. Daar is de locomotief afgebroken en zijn de onderdelen opgeslagen voor toekomstige revisie.

JosephAntzn

De Steenkapper

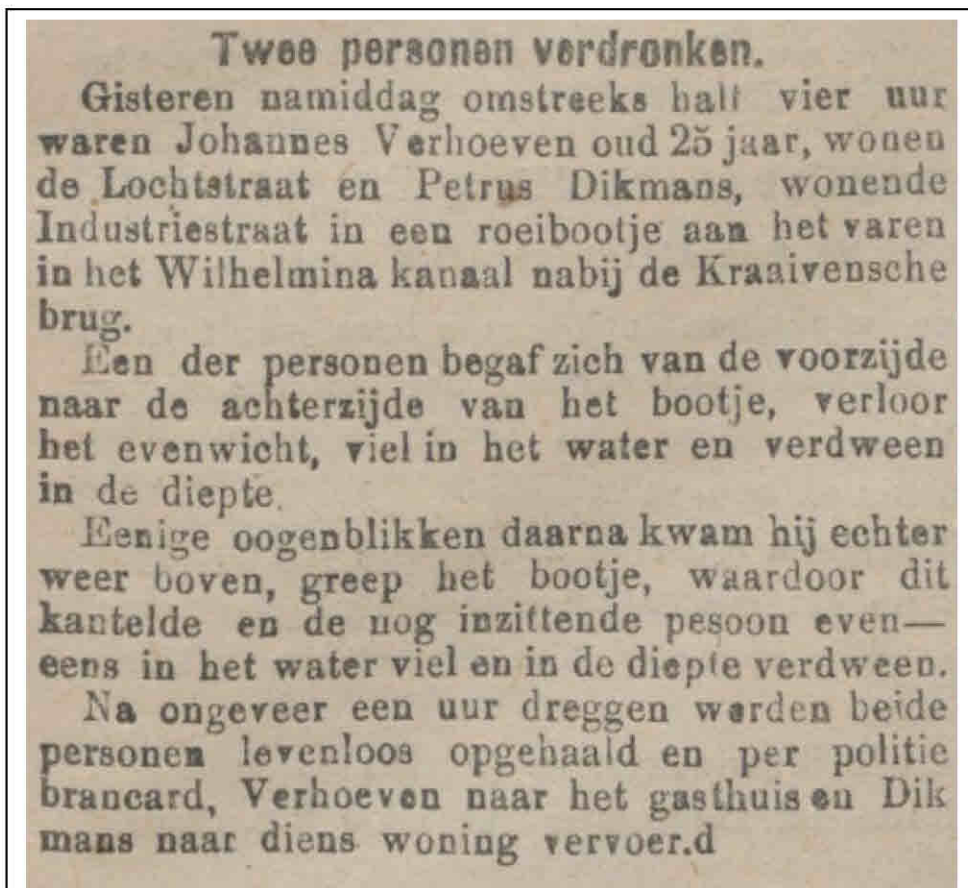
Familiekrant 83

j.wijdemans@hetnet.nl

nov 2019

Wilhelminakanaal

Onlangs kreeg ik het boek "Kanaal op het zand". Daarin wordt de geschiedenis beschreven van het Wilhelminakanaal en van de Piushaven. Al in 1890 werd er gesproken over een vaart tussen de Amer (tussen Drimmelen en Geertruidenberg) en de Zuid-Willemsvaart (tussen Beek en Donk en Aarle-Rixtel). Pas in 1910 begonnen de graafwerkzaamheden en in 1916 is men gekomen tussen Dongen en Tilburg. Op 14 februari 1919 is het stuk klaar tussen de los- en laadplaats van Dongen en de losplaats van Tilburg aan 't Lijnsheike en is dan tot zover opengesteld voor het scheepvaartverkeer. Dan komen we aan de essentie van ons verhaal. Omdat de mensen nog niet helemaal op de hoogte waren van de gevaren van dit nieuwe water zijn er verschillende ongelukken gebeurd. Zo ook op 18 juli 1919, nu 100 jaar geleden.

Nieuwe Tilburgsche Courant 19 juli 1919. (Archief Delpher)

Het was blijkbaar hot nieuws want alle toen in Nederland verschenen kranten maakten melding van deze twee verdronken jongens. Ik heb 17 kranten geraadpleegd en allen gaven zij dit bericht weer.

Het ongeluk is nabij de Kraaivensebrug gebeurd, dat is de brug tussen de Dr. Deelenlaan (Tweestedenziekenhuis) en de Kraaivenstraat (industrie Kraaiven)

Familie Dikmans

De ene jongen heette Johannes Verhoeven en de andere Petrus Dikmans. Over Johannes Verhoeven hebben we het later nog, maar Petrus Dikmans maakten mij nieuwsgierig.

Toen ome Ben in de kapsalon van Ludovicus (Louis genaamd) van den Berg werkte, aan de Korvelseweg, kwam daar altijd Johanna Dikmans, de echtgenote van Louis, door de kappers oma van den Berg genoemd. Op de begrafenis van ome Ben waren kinderen van Louis en Johanna van den Berg-Dikmans. Zij waren daar omdat ome Ben in hun kapsalon had gewerkt. Wat zij niet wisten, en ome Ben ook niet, dat zij familie waren.

De oudtante van Louis, Gerardina van den Berg, was gehuwd met Petrus van Gerwen, en hij was op zijn beurt de opa van onze oma Wijdemans-van Gerwen. Ik heb later nog contact gehad met de kinderen van Louis van den Berg en hun uitgelegd hoe de vork aan de steel zat.

Nu terug naar de verdronken Petrus Dikmans. Petrus was een neef van Johanna van den Berg-Dikmans. Petrus was de zoon van Adrianus Dikmans en Martijna van Leest. Dit gezin woonde in de Industriestraat 84. Deze voormalige straat liep zuidelijk langs de Spoorlijn. Aan de andere kant van de spoorlijn liep de Alleenhouderstraat. Ook de fabriek van Kessels lag langs de Industriestraat. Deze straat maakte een afbuiging naar rechts langs het voormalige

Kanaalbrug Kraaivenstraat rond 1965 (Foto collectie RAT)

NOAD-terrein naar de Noordhoekse kerk om daar te eindigen in de Lange Schijfstraat. Op het voormalige NOAD-terrein en een gedeelte van de Industriestraat ligt nu het Spoorpark.

Het gezin Dikmans-van Leest was een gezin van 14 kinderen waarvan er voor 1919 al drie waren overleden. Vader Dikmans was ketelmaker en heeft waarschijnlijk in den Atelier gewerkt in de ketelmakerij. Petrus was van zijn vak schoenmaker en had van januari 1916 tot januari 1917 in Helmond gewerkt. Blijkbaar waren Petrus Dikmans en Johannes Verhoeven kennissen van elkaar. Vader Verhoeven was smid en mogelijk kenden de vaders elkaar en misschien waren ze wel collega's. De familie Verhoeven woonden in de Lochtstraat. Deze voormalige straat begon t.o. het fraterhuis in de Gasthuisring, lopende naar de Alleenhouderstraat. Later liep deze van de Gasthuisring naar de Ceciliastraat en nu heet hij gedeeltelijk Burgm. Brokxlaan.

Het gezin Verhoeven bestond uit twaalf kinderen waarvan er voor 1919 al vier waren overleden. Een meisje uit het gezin, Magdalena, ging later door het leven als Zr. Salesia.

Johannes Verhoeven was in 1894 geboren en van beroep bankwerker. Dus mogelijk werkte hij ook bij de spoorwegen.

Deze twee jongens, die niet zo heel ver van elkaar woonden, zijn op die vrijdag waarschijnlijk gezamenlijk naar het Kraaiven gelopen en zijn gaan roeien met de fatale afloop.

JosephAntzn.

De Steenkapper

Familiekrant 84

j.widemans@hetnet.nl

dec 2019

Anna Mannie

Anna Mannie, de moeder van onze oma en onze overgrootmoeder, was de dochter van Johannes Mannie en Johanna van den Dungen. Johannes, op zijn beurt, was een zoon van Peter Mannie en Adriana van Eijk. Een zus van Johannes Mannie, Johanna Maria, was gehuwd met Ludovicus Pessers. Zowel Johannes als Johanna Maria waren dus van Anna Mannie een oom en tante. De naam Pessers doet bij menigeen een belletje rinkelen. Je denkt meteen aan de textielfirma "Pessers van Zuylen".

Pessers van Zuylen

En dan zijn we met Ludovicus Pessers in de juiste richting. De oudste zoon van zijn broer, Albert Pessers gehuwd met Wilhelmina Smeulders, was Harrie Pessers gehuwd met Adriana van Zuylen, de dochter van Johannes van Zuylen, burgemeester van Herpen, van 1843 tot 1880. Hendrik Pessers huwde met Adriana van Zuylen te Tilburg op 11 februari 1827. Hij was 23 jaar en zij 29 jaar. Hendrik was aanvankelijk gewoon wever, maar in 1865 staat hij vermeld in de kohieren van de Belasting als fabrikant. In 1872 richtte hij een fabriek voor wollenstoffen op aan de Kuiperstraat. Hij voegde de naam Van Zuylen toe aan de firmanaam om zich te onderscheiden van andere bedrijven met de naam Pessers. Aanvankelijk is het een fabriek voor wollenstoffen en wollendekens, maar wordt later uitgebreid met een kamgarensponnerij. In 1903 koopt Hendrik de fabriek op van de Gebr. Mutsaers aan de Kuiperstraat en verhuisde zijn hele bedrijf daarnaartoe. Hij zelf ging aan het Wilhelminapark wonen, waar zijn fabriek achter was gelegen. Zijn oude fabriek aan de Goirkestraat werd verkocht aan Sjef Smarius (Bakkerij Smarius) die in het pand een broodbakkerij, koekfabriek en een beschuitfabriek vestigde.

Maar het zat het bedrijf niet altijd mee want op 26 mei 1929 woedde er een grote brand die

begonnen was in het wolmagazijn welke was gelegen boven de weverij. De oude weverij werd gespaard, dankzij de brandweer. Het bovenste gedeelte van het fabrieksgebouw was geheel

uitgebrand. De daaronder gelegen vloer was bijna overal doorgebrand. De op de begane grond geplaatste weefgetouwen hadden ogenschijnlijk weinig geleden. De waterschade was uiteraard niet gering.

In 1935 werd het bedrijf uitgebreid met een spinnerij. Daarvoor werd in 1939 een spinnerij met magazijn gebouwd aan de Goirlekanaaldijk. Dit werd de Eerste kamgarens spinnerij in Tilburg en tweede fabriek voor de firma. Het gebied aan de Goirke kanaaldijk was toen volop in ontwikkeling.

In 1940 werd dit pand aan de Goirke Kanaaldijk Zuid in gebruik genomen. De fabriek in de Kuiperstraat bleef bestaan met daarin gevestigd de wollenstoffen en wollendeckenfabriek. In de loop der jaren ging het de fabriek voor de wind, er werden vele winsten gemaakt. In 1963 werden de wollendeckenfabriek, wollenstoffenfabriek en kamgarens spinnerij als naamloze vennootschap in afzonderlijke afdelingen ondergebracht. Vanaf toen was er sprake van Kamgarens spinnerij Cees Pessers. De wollenstoffen- en wollendeckenfabriek behielden de oorspronkelijke naam. Die laatste gingen in 1965 met Thomas de Beer en W. Brands & Zonen samen op in de Nederlandse Textiel Combinatie (NTC). Dit was de belangrijkste fusie uit de historie van Tilburgse textielindustrie.

De textielmalaise van de 60er jaren trof ook de NTC en werd in 1967 opgeheven.

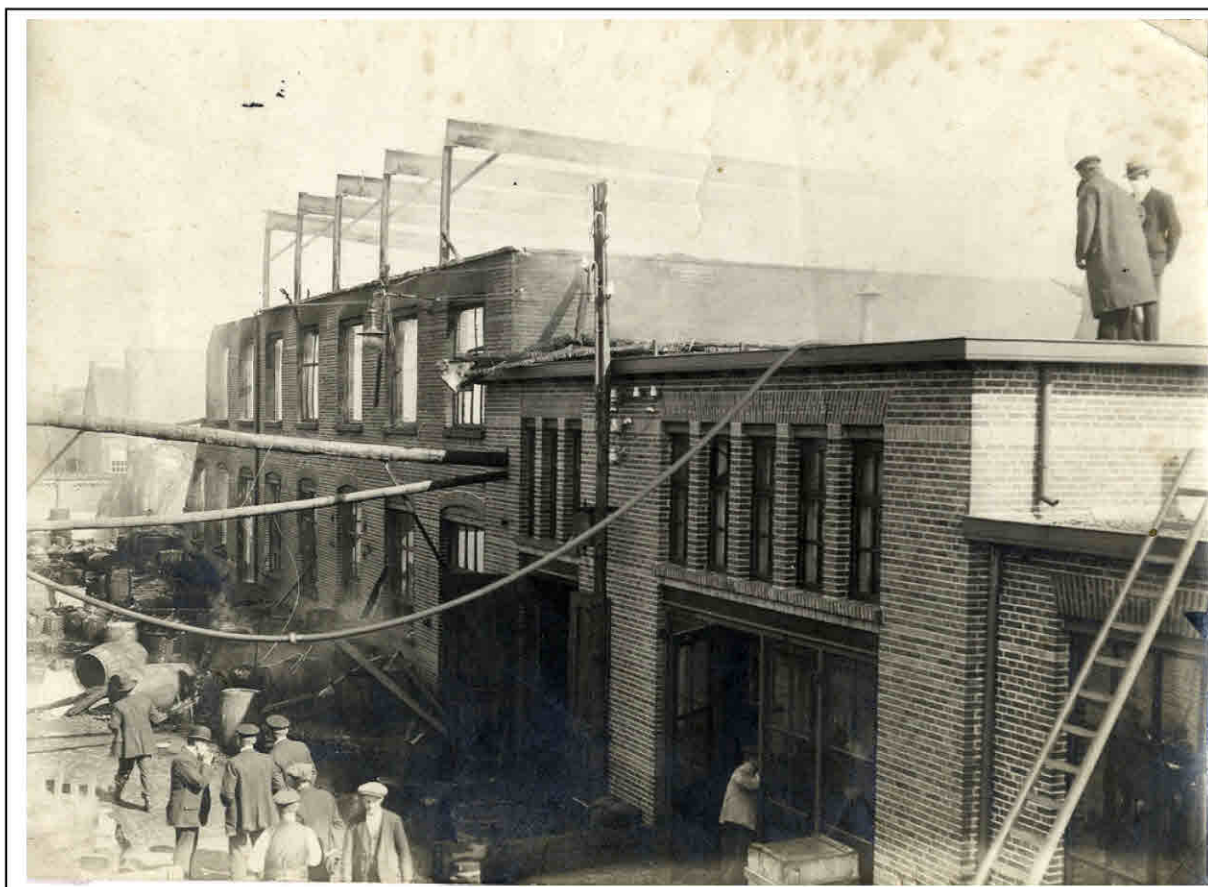
Pessers wolhandel

In 1876 werd, aan wat nu Van Bylandtstraat heet, de firma N. Pessers & Zonen opgericht door Nicolaas Pessers. Nicolaas was ook een zoon van de hierboven genoemde Albert Pessers. Nicolaas was gehuwd met Anna van Dijk.

In deze wolhandel en vellenploterij (bloterij) werd de ruwe wol gewassen, de schapenvellen 'geblood' en de wol van de vellen geschraapt. Vervolgens werden de huiden tot leer verwerkt en werden de wol en het leer verhandeld.

In 1888 volgde na ontbinding en heropricting de nieuwe fa. N. Pessers & Zn. Firmanten zijn dan twee zonen van Nicolaas: Johannes Franciscus en Bernardus Vincentius.

Op 31-12-1914 volgde de finale ontbinding van N. Pessers & Zn. De twee broers gingen apart verder met een eigen bedrijf. Bernard zette zijn bedrijf op de oude locatie als eenmansbedrijf voort. Johannes Franciscus bouwde, eveneens aan de van Bylandtstraat, een nieuwe fabriek onder de naam Pessers-Verbunt en nam de wolwasserij

Brand bij Pessers-Verbunt op 17 mei 1920 (Foto Regionaal Archief Tilburg)

over. In 1918 werd het bedrijf, na afsplitsing van de c.v. Pessers-Verbunt (schapen- en geitenleer), omgezet in vennootschap. De firma N.V. Pessers-Verbunt was een speciaal bedrijf in schapenleer. Op 17 mei 1920 brandde zijn Bazaanlooierij af.

Bernardus Vincentius Pessers werd in Tilburg bijgenaamd "Den gouwen bult" en was gehuwd met Johanna Maria Daniëls.

Dit vanwege het feit dat hij voor begrippen destijds enorm rijk was. Door omstandigheden had hij zijn fortuin gemaakt. Als gevolg van de 1ste wereldoorlog bleef een schip voor hem, volgeladen met geconserveerde huiden met wol vanuit Australië, in Engeland aan de ketting liggen. De lading werd opgeslagen en aan het einde van de oorlog weer vrijgegeven. Er was als gevolg van de oorlog een enorm tekort aan zowel huiden als wol. Hij verkocht daarna 2/3de van de lading (aan handelaren in Duitsland en Frankrijk) en verwerkte de rest zelf.

Met deze transacties was hij vermogend geworden.

Het bedrijf was gespecialiseerd in het verwerken van schapen-, geiten- en kalfsleer, onder meer voor de productie van zemen.

Ik zelf ben drie winters, 1962, 1963 en 1964, uitgeleend door de Fa. Jongen Heerkens aan de timmerwinkel van Bernard Pessers. Het bedrijf werd toen gerund door Willem, Cees en Frits Pessers. Willem was een vrijgezel en controleerde elke dag, op dezelfde tijd, alle afdelingen van het bedrijf. Zo kwam hij elke dag om 10 uur de timmerwinkel, zei "goede morgen" keek rond en vertrok weer. Cees Pessers hadden ze als hoofd technische dienst aangesteld, maar kon nog geen schroef van een spijker onderscheiden. Als er iets bij de timmerman gemaakt moest worden, dan ging hij eerst bij de smid vragen hoe dat zou moeten. En andersom deed hij dat ook. Frits Pessers zat op het kantoor, die liet zich zelden zien.

Wij hebben toentertijd grote halfronde bakken gemaakt met eiken zijkant, verbonden door grenenhouten duigen. Tussen deze duigen werd riet geklemd, om ze waterdicht te maken. De bakken waren 3,50 m lang en 1.50 breed. De bakken waren onhandelbaar en werden met wellen naar de plaats van opstelling gerold.

Fa. Bernard Pessers stopte in 1973 met de leder- en pelswerkenfabriek, waarbij 124 mensen werden ontslagen. De 8 overige konden nog terecht in de kleine wolwasserij. Het bedrijf kreeg later de naam Wolwasserij Karel Pessers en was tegen het eind van het bestaan voornamelijk een wolwasserij. In 1976 kwam er een fusie met twee andere wolwasserijen in Wolwasserij Brabant. Na deze liquidatie werden de machines apart verkocht, vele gingen naar India. De fabriekspanden en terreinen (bijna 6 hectaren) werden door de gemeente Tilburg op 1 september 1975, gekocht voor f 2.550.000,- met 80% rijksbijdrage. De fabriek werd in 1977 gesloopt, waarna op het terrein archeologisch onderzoek werd verricht naar het kasteel van Tilburg.

(Volgende keer vervolg van Pessers)

JosephAntz.